

ből, valamint a távol keleti politikai helyzetét nem semleges szempontból tárgyalta, hanem pártoskodó beállítással annak a hatalomnak a szájaizé szerint, amellyel Csehszlovákia szövetségi viszonyait akarja megújítani. A cseh külügyminiszter fejtegetése nem szolgálhat alapul arra, hogy Japán visszatérjen a népszövetségbe.

A lengyel ellenzéki sajtó a francia orientáció szükségét hangoztatja

Genfből jelentik: Litvánia, Lettország és Észtország megbízottai kedden aláírták Genfben a balti paktumot, amelyben a három balti állam külpolitikai együttműködésre kötelezte magát. A paktum szövegét szerdán teljes egészében nyilvánosságra hozzák.

A balti paktum mintegy kiegészítő része a keleti egyezménynek. A népszövetségi delegációk körében nagy feltűnést keltett egyébként az a hír, hogy Németország visszautasította a keleti egyezményt. Általános fel fogás szerint a német állásfoglalás rendkívül megnehezíti a helyzetet, a keleti paktum ügyében egyelőre nem is lehet tisztán átlátni a német lépés következményeit.

Varsói jelentés szerint a lengyel sajtó részletesen foglalkozik a német válaszcikkkel és különös nyomatékkal hangsúlyozza, hogy Németország nem hajlandó olyan kötelezettséget vállalni, amely belekeverheti valamely keleti bonyodalomba.

Varsóból jelentik: Az ellenzék sajtója,

A japán újságok igen elítélő hangon írják Szojvetország felbontását a népszövetségről. A külügyminisztériumhoz közel álló Yomomuri szerint Japán azért szorított ki a népszövetségből, hogy a szovjetet meghívassák Genfba. A genfi intézmény most már csak európai érdekszövetség, de nem a nemzetek világszövetsége.

amely a lengyel külpolitikában beállott németbarát fordulat óta sem szűnt meg a francia orientáció szükségét hangoztatni, a francia—olasz közeli kapcsolatokban és a támadásokat intéző új lengyel külpolitika ellen és azt hirdeti, hogy Lengyelországot teljes elszigetelődés fenyegeti. Az ellenzék véleménye szerint az olasz—francia meg egyezéshez csatlakozik Anglia és Szojvetország is, ami annyit jelent, hogy új négyesszövetség keletkezik, amellyel szemben Lengyelország magáramarad.

A lengyel kormánypartí lapok viszont ellenséges hangon írnak Franciaországról. A félhivatalos *Gazetta Polska* többek között azt írja, hogy a francia szövetség az utóbbi években sem pénzügyileg, sem politikailag nem támogatta Lengyelországot. A lengyel—francia szövetség kétségkívül legfontosabb pillére lenne az európai békének, ha kölcsönösségen alapulna, de szükséges, hogy Franciaország egyenrangú félnek tekintse Lengyelországot.

Határkiigazításra teremt jogalapot az Aggteleken most fölfedezett új barlangrendszer

Az aggteleki cseppkőbarlangban a közel-múltban Kessler Hubert mérnök, a néves magyar barlangkutató az eddig ismeretlen földalatti járatok egész hálózatára bukkan, valószínűleg új barlangrendszert fedezett föl. Az új fölfedezésnek nemcsak a geológia és a turiztika, de — mint most kiderül — valószínűleg a nemzetközi politika szempontjából is jelentősége lesz. A régi barlang-

got valószínűleg aláaknázó és azzal több átjárón keresztül összefüggő, nagy kiterjedésű új barlangrendszer fölfedezése ugyanis nemzetközi egyezményben foglalt megállapodás értelmében jogot ad Magyarország-nak bizonyos mértékű határkiigazítás igénylésére. Ennek a nem várt fejleménynek szomorúan érdekes előzményei visszanyúlhatnak a trianoni béke megkötésének idejére.

A cseheknek a barlang megszerzésére irányuló minden mesterkedése megghusul

Nagymagyarország természeti kincsei közül az aggteleki cseppkőbarlang az egyedüli, amelyet sikerült átmenteni az összezsugorított trianoni határok keretei közé. Ez sem volt könnyű dolog, mert a csehek kihasználva azt a számukra kedvező helyzetet, hogy a békekötés idején a demarkációs vonal közvetlenül a barlang fölött húzódott el, mindent elkövettek, hogy a végleges határvonalat legalább néhány kilométerrel beljebb tolják a megcsontított ország szíve felé és így birtokukba keríthessék a cseppkőbarlangot, amely már a békeidőben világhírességként szerepelt a köz tudatban.

A cseheknek ez a törekvése kudarcot vallott, mert a vitás kérdések eldöntése céljából a helyszínrre kiszállott határkiigazító bizottság az aggteleki barlangot minden ismert, valamint a még ezután fölfedezendő tartozékával együtt Magyarország-nak ítélte. A nemzetközi egyezmény jellegével bíró döntés ellen fellebbezésnek nem volt helye, így a végleges határt csakugyan sikerült is valamivel hátrább tolni és az most is a barlang közvetlen közelében húzódik el.

A cseheknek ez a döntés sehogyan sem volt inyükré és mindent elkövettek, hogy ezt a határkiigazítást, talán az egyetlen, amely nem az ő javukra szolgált, valamiképpen korrigáltassák. Hogy célt érjenek, csehek folyamodtak. Bepanaszolták Magyarországot a népszövetségnek, hogy nem méltó a barlang birtokára, mert pusztulni hagyja Európának ezt az egyik legnagyobb és legérdekesebb cseppkőképződményét. Beadványukban arra kérték a népszövetséget, hogy sürgősen ítélje nekik a barlang birtokát s ha ez megtörténik, anyagi áldozatokat nem kímélve, rendbehozzák és hozzáférhetővé teszik a világ turistái számára.

A csehek ezzel a kísérletezésükkel csufosan felsültek, mert bár igaz, hogy az utolsó 80—100 év alatt a barlang őseredeti állapotán nem sokat változtattak és annak bejárása a gyakorlott turisták számára is meg lehetőségek körülményes, sőt nem ritkán veszélyes is volt, mert a régi járatok, korlátok és hidak elkorhadtak, de éppen ezekben az időkben már folyamatosan volt az az akció, amely nemcsak a barlang teljes rendbehozását eredményezte. *Soldos* Béla főispán kezdeményezésére a kormány hatmillió korona költséggel új autótut épített a barlanghoz és ezáltal negyven kilométerrel megrövidült a távolság Aggtelek és az utolsó vasúti állomás között. A kultuszminisztérium és a kereskedelemügyi minisztérium együttes tá-

„Domica“ a cseh „világcsoda“ az aggteleki barlang egyik nyulványa

Az aggteleki barlangtól így másodszor is elestek a csehek, a véletlen azonban csakhamar és teljesen váratlanul kárpótolta őket. Aggtelektől nem messze, de a határon túl esik Hosszuszó község. Ennek közelében a cseh turisták 1928-ban fölfedezték az aggteleki barlanghoz hasonló, de annál jóval rövidebb cseppkőbarlangot. Ezt elkeresztelték „Domica“-nak, lejáratakat építettek belé, ellátták padokkal, pihenőkkel, repülőhidakkal, bevezették a villanyvilágítást is és rengeteg költséggel megkezdték a külföldön a „legjobb cseh világcsoda“ hangzatos reklámpropagandáját. Az üzleti élelmesség eredménye csakhamar mutatkozott is, mert sikerült a világ minden tájáról a színes villanykörtékkel kiváltított „Domica“-hoz csábítani a turistákat. Az aggteleki barlang híre a kellő propaganda híján a „Domica“ árnyékában egészen elhalványult és amíg ezekben az időkben Aggteleken évente alig 2—3000 turista fordult meg, azok is túlnyomórészt magyarok, addig a „Domica“ évi idegenforgalma elérte, sőt meghaladta az évi 50—60.000 látogatót is.

A véletlen azonban, amely egyszerűen ilyen nem várt világszenzációhoz és annak ügyes kihasználásával busás jövedelmi forráshoz juttatta a cseheknek, csakhamar újabb meglepetéssel szolgált. De ennek már nem örültek a csehek. Kessler Hubert, ugyanaz a merész barlangkutató, akinek nevét a mostani fölfedezés kapcsán szárnyára kapta a hír, már esztendő óta kitartó szívóssággal folytatott kutatásokat az aggteleki barlang legmélyebb hozzáférhető, vagy részben már beomlott, vízzel ellepett ágazataiban. Számos apróbb fölfedezés után, 1932 nyarán egy újabb kutatóútján során, élete kockázatával, a barlangon keresztül folyó buvópatak egyik bukkánóján keresztülvergődve, új járatokra bukkan, amelyekben, legnagyobb meglepetésére, cseh villanyvilágítást és cseh föliratokat talált. Kiderült tehát, hogy a „Domica“, a cseh világcsoda, nem különálló természeti cseppkőképződmény, hanem az aggteleki barlangnak egyik elágazása.

Újabb kutatóútján, amelyet *Kafka* Péter építésmérnök társaságában tett meg, pontos mérésekkel eszközölt és ezek alapján min-

den kétséget kizáróan megállapították, hogy a cseh „Domica“-barlang több mint másfél-kilométeres kiterjedésben a magyar határhoz, magyar területre nyúlik be, de ugyan-csak magyar területre esik az időközben kiszélesített átjáró is.

Kessler Hubertnek ezt az egymagában is nagy jelentőségű fölfedezését bekoronázta az idej nyáron az Egyetemi Turista Egyesület tagjainak segédletével véghezvitt legújabb expedíciója. Ez azzal a meglepő eredménnyel járt, hogy az aggteleki és a hosszuszói barlang szintjénél mintegy harminc méterrel mélyebben egy másik, az előbbieknél is nagyobb kiterjedésű, szövevényes barlangrendszer van, amelynek a másik két barlang csak „emeleti“ járatait képezi és azzal több helyen természetes üregek útján szervesen összefügg. Ebben a járathálózatban számos olyan üreg is van, amelyek méretei és cseppkőképződményeinek szépsége és különfélesége messze meghaladják az „aggteleki“ és a „Domica“ eddig ismert csodáit.

Egy pécsváradi adótitst őskori leleteket és római sírokat tárt fel

A Nemzeti Múzeum szakértője szerint nagy jelentőségű munkát végzett a pécsváradi amatőr-régész

Pécs, szeptember 11.

A préhisztória a történelem előtti idők története százéves multjával is csodálatos eredményekre támaszkodva, G. Cuvier és Beucher de Parthos óta egészen új megvilágításba helyezte az ősember „történetét“. A gazdag eredményű külföldi kutatások felfedezései az érdeklődést a magyar tudósokban is és a préhisztória művelői sorában olyan nevek akadtak nálunk is, mint *Hermann Ottó*, *Hellebrand dr.*, *Kadic dr.*, akik magyarországi telepek feltárással uttorítottak ennek a tudománynak. A kutatások legnagyobb része barlangkutatás volt, sokszor szenzációs adatokkal. A másik kutatási terület az úgynevezett földvárak, amelyek közül a legismertebb *Wostinszky Mór* pécs-egyházmegyei pap fölfedezése, a lengyeli sánc. S most a lelőhelyek új területtel szaporodtak, amelynek gazdagsága kimeríthet-

lennek ígérkezik és jelentősége olyan nagy, hogy az egész ország érdeklődését megérdemli.

A fölfedezés érdeme *Dombay János* pécsváradi adótitsté, aki hároméves csendes kutatómunka után olyan leleteket tárt fel, amelyekről *Paulovics István*, a Nemzeti Múzeum római-kori szakértője szerint, az egész ország fog még beszélni. Alkalmunk volt az ősrégészeti kincseket megtekinteni és beszélgetést folytatni a kutatóval, aki a munkájáról a következőket mondotta:

— Nyolc éve foglalkozom régészettel s 1931-ben kerültem Pécsváradra, másfél évig jártam a földet, kerestem valami nyomot, valami őscserepet, amely sejtésemet, hogy itt még valamit találok, beigazolja. És fáradozóm eredménnyel is járt. Egy buzaföldön akadtam az első leletre, az Aranyhegy területén.

Az őskori ember »putri«-ja

Előveszi a leleteket. Papírmassé-táblára vannak felerősítve. Anyaguk tűzkő (silox), de kvarc, jaspis is van közöttük. Pattintott szilánkok ezek, amelyeket a kőmag (nucleus) testéről ütés által választott le az ősember. Kések, kaparók, mandula és lándzsa alakúak. Mintha a csollón iparra emlékeztetnének. Ezt még a feldolgozás dönti el. Érdekesek a sártapasz darabok. A „putri“, az ősember első építkezésének nyomai, amelyhez hasonló putrikat a pákozdvári telepen egészen is láttak. Egetett agyagdarabok ezek, meg-látszik bennük a faág benyomódása, mert az ősember kunyhója faágból volt fonva és sárral betapasztva. Más táblán csontszerszözök. Talán az auringaci emelet korából. Kidolgozásuk erre enged következtetni: tük, nyílhegyek, egy agancsszár. Őscserepek! Napon szárítva, szemes és rétegű, füstölő kormos kavics darabok. Aból a korból, amikor az ősember még nem tudta az agyagot iszapalással megtisztítani. A következő tábla cserepei már kidolgozottabbak, nyoma van rajtuk az ornamentikának. Lándzsiszék, amelyet az ősember az ujjá hegyével nyomott a nyers anyagba, kördíszek, ráragasztott szalagok a főbb motívumok.

— Ezek itt egy év eredményei, — magyarázza *Dombay*. — Zengővárkonyban is kutatni kezdtem. Kő- és csontszerszámok gazdagon kerültek felszínre. Kaparó, kések, furók, tük, árak, agancs-tör, agancs-balta és kalapács. Az agancs-balta forgócsontjának felső része is le van faragva, rézsutos lyuk benne, ebbe illesztették a nyelet, valószínű, hogy elejére éles kő volt erősítve. Épségben maradt kőkalapácsok, megkopva a használatból.

Folyvást hordja a leleteket. A festett kerámiai darabok kerülnek elő. Mutat egy harangserleget, félig ép állapotban. Már művészi nyomokkal. A festék anyaga reálgált és cinobár, kihagyásos motívumú díszítő elemekkel: félköralakú dísz, megtörve és félbeszakítva.

— Ez itt őstulok (*Bos priscus*) szarva. Előregörbült hegyekkel, hossza 81 cm., kerülete a tőnél 24 cm. Van egy csónka is, 17 cm. hosszú. A többi része letörött...

»Nagy kiterjedésű sírmezővel van dolgunk«

S *Dombay* még egyebet is talált.

— 1933 szeptemberében bukkantam Zengővárkonyban a Hajdumetelő nevű dűlőben az első római-gyanú sírra. A kutatóárkokban

koponyacsontot találtam bolygatott állapotban, töredékekben. Koponya-előresz, alakja után fiatal leányé. (Előveszi a leleteket, papíron elrendezi.) Teljes csontváza is meglett, mellette a következők feküdtek: 64 darab gyöngy (lila, égszínű, zöld) közepe aranyos fényű szemmel. A jobbkaron két csont-karperec kelta motívumokkal. Két vékony lemez, akasztégekkel összeerősítve. Bronzszerek ezek, mint a mai nitek. Egy kapocs: hornyolt tük, ráforrasztva négyszögletű lap, ezen egy ovális ékkötő, benne áhát. Aztán: bronz-huzalból korongos kapocs, faragott csont-amulett, a balkaron ismét karperec, bronzból. A tetem lábánál vaskarabok, láda töredékei, ólomérc-kristály. Ez volt az első sír. S azóta már a tizenötödiknél tartok. Valószínű, hogy itt őrségi kiterjedésű teleppel, sírmezővel van dolgunk, de nem összefüggő vonulatban, hanem csoportos elhelyezkedéssel.

Elmagyarázza a sír helyzetét. Keletnyugati irányban fekszik, 220 cm. mélységű veremsír, koporsónak nyoma nélkül, élelmiszerekkel.

Az ötödik számú feltárt sír maradványait mutatja meg. Ez volt a leggazdagabb és legérdekesebb lelet. Az elhelyezést mellőzve, a következőket tartalmazta: Cseréplát csirkecsont maradványokkal és vaskéssel. Cserépkorsó teljes épségben, mázas, T-alakú fibula, övesatok, ezüstcsüngő-díszek, amelynek érdekessége, hogy betűk vannak rajta, amelyek olvasata: A. E. O. CARO. Ez nyelvészeti vizsgálatainak vetik még alá. Továbbá ezüst pecsétgyűrűfele, foglalatla üres, lándzsa vaskból. Vas zablá, amelyből az a következtetés adódik, hogy a halott gazdag ember lehetett, lovas. Volt a sírban 42 darab bronzpénz. Érdekese egy példánya, amennyiben az aversen Krisztus-monogramos zászló látható, a császár tartja, mögötte Victoria, a győzelem istennője babérkoszorút tart a császár feje fölél. Felirata: IN hoc signe vinces. Nagy Konstantin pénze.

A többi lelet megsemmisítésére nem volt elég idő. Mázas, zománcos korsók, talak, üveg pohár, kanecskák, tányérok, őrlőkővek stb.

Ezeknek a leleteknek jelentősége kétségtelenül országos fontosságú, ha nem világszóló. Ez utóbbit a további kutatások döntik el. Háromszáz katasztrális hold vár feltárást, amelynek a kikutatása hozhat olyan meglepetéseket, amelyek nemcsak az ország tudományos férfinak, de az ősrégészeti minden művelőjének figyelmét Pécsváradra, *Dombayra* irányíthatják.